

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

Dovolujeme si Vás pozvat k účasti na konferenci nazvané **Archivy, moc, politika**. Uskuteční se ve čtvrtek 24. listopadu 2022 od 9 hodin.

Dějiny archivnictví se u nás doposud soustřeďují zejména na osudy jednotlivých archivů, biografie významných archivářů, vývoj archivní legislativy a organizace. Jen málokdy se ale dotýkají vzájemného vztahu archivů a politiky, resp. archivů a moci. Jedná se přitom o téma, kterému je v archivně-historiografickém výzkumu diskursu sousedních zemí (Německo, Polsko) věnována značná pozornost. S archivy úzce souvisí už od jejich starověkých počátků a v různých, přirozeně se měnících podobách je provází dodnes. Konference s uvedeným názvem připravovaná ve spolupráci Národního archivu, Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i. a Katedry archivnictví a pomocných věd historických FF UJEP v Ústí nad Labem si klade za cíl učinit alespoň první krok k nápravě této absence a obrátit pozornost odborné veřejnosti k motivům, které byly z vícero důvodů (i o nich by stálo za to diskutovat!) odsouvány do pozadí.

Obecný rámec příspěvků by měl vycházet z úvah o tom, jaké mají archivy jako určitý typ instituce sepětí, korelaci s držiteli moci, co pro ně archivy znamenají, v čem jim slouží a co od nich očekávají. V tomto kontextu lze vymezit několik tematických oblastí:

- Víme, že středověcí předchůdci dnešních archivů fungovali jako podpora osobních, resp. dynastických mocenských zájmů a postavení. V tomto kontextu by pak dalším předmětem zájmu bylo to, kdy, jak a do jaké míry dochází k emancipaci archivů.
- Za nepřehlédnutelnou součást tématu považujeme i otázku, jak se mění postavení archivů od středověké společnosti přes raný novověk až po parlamentní liberální demokracii 19.-20. století.
- Mohou a mají v demokratických podmínkách archivy působit jako strážci určitých hodnot i nezávisle na státu, politice a politicích, případně dokonce v rozporu s nimi?
- Opominout bychom ale nechtěli ani nejnovější, zcela aktuální stav, kdy je nutno se ptát, co pro archivy znamená nebo bude znamenat stírání rozdílu mezi sférou soukromou a veřejnou, k němuž dochází v důsledku sociálních sítí a informačních technologií.

Konkrétní část konference by se měla věnovat vývoji vztahu mezi archivy, mocí a politikou v českém prostředí, nanejvýš v blízkém horizontu střední Evropy (Slovensko, Rakousko, Polsko, Německo). Ačkoliv rozhodně nechceme předem vylučovat témata ze starší doby (vznik a fungování Korunního archivu, archivu České dvorské kanceláře, Guberniálního či Místodržitelského archivu, archivy a archiváři v národnostních střetech 19. a počátku 20. století), předpokládáme, že jádrem setkání budou příspěvky zabývající se dobou pozdější. V ní se poměrně jasně rýsuje řada témat:

- Vznik Československa a následná diskuse o organizaci archivů, o tom, jaká má být jejich role v novém státě, jak ji vnímali archiváři, jak úředníci a politici
- Archivy dalších národností žijících v Československu
- Archivy v době okupace a války – působily jako prostředek k hájení a udržování českého historického a národního vědomí, nebo jako nástroj okupační politiky?
- Archivy po roce 1945 – tehdy se začíná projevovat proměna jejich poslání směrem k instituci sloužící veřejným zájmům
- Archivy po roce 1948 – zde můžeme sledovat dilema obdobné jako za okupace: je oprávněné vidět v archivech hlavně místo, kam “ideologická vichřice” nedosahovala a kde tedy politická hlediska neplatila vůbec případně jen omezeně, nebo se navzdory vnějšímu zdání archivy profilovaly jako jedna z důležitých ideových zbrojnic nového režimu a jako servis podporující jeho potřeby?
- Proměna archivnictví v 50. letech 20. století – jak se v archivech měnila atmosféra, personální obsazení, jak se posouvaly jejich úkoly, jak se projevovalo začlenění státních archivů do resortu ministerstva vnitra a vliv SNB?
- Jaké fondy se upřednostňovaly, jaké naopak odsouvaly, jak se měnila kritéria pro skartace?
- Jak se během doby měnila pravidla pro přístup do archivů a k jednotlivým archivním souborům – které archivy a soubory se uzavíraly, které byly přístupné jen někomu (a komu?)
- Archivy a archivnictví v 60. letech – zcivilnění, role archivů v nastupujícím reformním procesu (rehabilitace?)
- Archivy po roce 1989 – nové postavení a možnosti (politické, technické), nový vztah k moci a politice, sepětí a jisté podřízení zůstává? A jak se případně projevuje?

Privítáme samozřejmě i příspěvky na další témata, která by se eventuálním jiným způsobem dotýkala vztahu archivů, moci a politiky. Názvy a abstrakty svých zamýšlených příspěvků prosíme posílejte do 30. září 2022 na adresu Jan.Kahuda@nacr.cz

Na Vaši účast se těší organizátoři konference

Mgr. Jan Dobeš, Ph.D., Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v. v. i.

Mgr. Jan Kahuda, Ph.D., Národní archiv ČR

Mgr. Tomáš Velička, Ph.D., Filozofická fakulta UJEP Ústí nad Labem